

Ne se prepustiti križem rok usodi ZA ŠE VEČJI RAZVOJ OBMEJNEGA PROMETA

Statistični podatki o slovenskem šolstvu na Tržaškem in Goriškem po zadnji vojni, ki jih najdemo od časa do časa v našem ti-
sku (s tem se ukvarja med drugimi zadnja številka nove slovenske revije »Prostor in čas«) dokazujejo, da znaša število otrok v slovenskih šolah samo še približno eno tretjino tistega števila otrok, ki so obiskovali slovenske šole takoj po vojni. Tudi o vzrokih za to se je že veliko pisalo: politični razkol med komunisti zaradi kominforma, ker je bila Vidalijevi struji sumljiva titovstva že tudi slovenska šola in ker dejansko tukajšnji italijanski komunisti sploh niso nikoli prenehali biti tudi nacionalisti nasproti svojim slovenskim tovarišem, čeprav se tega morda sami niso zavedali in se jim je zdelo samo po sebi umevno, da se ti v nacionalnem in jezikovnem pogledu podredijo; tuje delovno in sindikalno okolje, v katerem mora delati slovenski delavec in nameščenev in ki vpliva nanj raznarodovalno ali celo ustrahovalno. Ker mu vzbuja skrb, da bi izgubil službo ali da bi bil slabše plačan, če bi preveč odkrito pokazal svoje slovenstvo, zlasti s tem, da bi dal otroke v slovensko šolo; splošni pojav asimilacije, da se manjšina prilagaja večinoma, kar ni samo naša tržaška ali goriška posebnost, ampak je to opaziti pri skoro vseh manjšinah v Evropi; in še specifičen občutek neke civilizacijske ali številčne manjrednosti pri mnogih naših ljudeh, ki objektivno sicer ni upravičen, a vendarle obstaja in ga je le težko zdraviti, ker bi ga bilo mogoče pregnati samo z izobrazbo, a ravno taki ljudje najmanj bero slovensko oziroma sploh več ne primejo v roke slovenskega časnika ali knjige. In ker o slovenski kulturi in civilizaciji ničesar ne vedo, si predstavljajo, da je ni oziroma da je šibka in manj vredna od tuje, ter se je sramujejo. To je v bistvu isti pojav, kot pri otroku, ki se sramuje svojih staršev, ker so preprostejši ali revnejši kot starši njihovih sošolcev, čeprav nikakor niso manj vredni.

Danes že skoro nihče ne upa ceniti, kolikšna je številčno naša manjšina na Tržaškem in Goriškem, ker je očitno, da se število tistih, ki se s svojim življenjem priznavajo za Slovence, nikakor ne krije s številom tistih, ki so bili rojeni od slovenskih staršev in Slovenci dejansko so, pa si tega ne upajo ali nočejo pokazati iz prej omenjenih ali še drugih razlogov. Glede na padec števila otrok v slovenskih šolah bi lahko rekli, da se dve tretjini Slovencev na Tržaškem in Goriškem danes na zunaj ne prištevata več k slovenstvu. To je dejstvo. Toda v to dejstvo se ne bi smeli vdati kar tako in ga pasivno sprejemati, kakor da so ti ljudje tudi že dokončno izgubljeni za slovenstvo.

(dalje na 3. strani)

Od prvega januarja 1970 bodo prepustnice v maloobmejnem prometu med Italijo in Jugoslavijo dovoljevale neomejeno število prehodov. Ta sklep je sprejela italijansko-jugoslovanska mešana komisija, ki je nedavno zasedala v Novi Gorici. Prepustnice so dozdale omogočale štiri mesečne prehode, zdaj pa bodo praktično enakovredne potnim listom; kot edina formalnost bo na mejnih blokih ostalo žigosanje na jugoslovanski strani meje.

Poleg sklepa o neomejeni veljavnosti prepustnic so na zasedanju obravnavali tudi avtobusne zveze med Trstom in Gorico na eni ter Koprom in Piranom na drugi strani. Sklenjeno je bilo tudi, da se bo s prepustnicami lahko izstopalo in vstopalo v Jugoslavijo tudi preko pristanišča v Umagu, kar je zlasti pomembno v poletnih mesecih, zaradi rastočega pomorskega prometa.

Razgovori so se razvijali v duhu prijateljskega sodelovanja in dobrega sosedstva, ki je zdaj značilno za odnose med obema državama.

Novost glede veljavnosti prepustnic ima nedvomno velik pomen, predvsem zaradi možnosti večjih in tesnejših človeških stikov med prebivalstvom na obeh straneh meje. Velik pa je tudi pomen na gospodarskem področju. Pomislamo samo, da je bilo zabeleženih več kot 135 milijonov prehodov v obeh smereh, odkar je stopil v veljavo videmski sporazum. Pri tem pa niso všteti prehodi s potnimi listi. Ta obsežni osebni promet je zelo povečal promet v trgovinah na obeh straneh meje. Gre za promet, ki si ga pred leti ni bilo možno niti predstavljati.

Zlasti za Trst je položaj zelo ugoden, kakor dokazuje ugodna konjunktura, ki se je najprej začela za trgovino konfekcije in obla-

čil, nato za zlatarne (v Trstu prodajo zlatih izdelkov za približno 10 milijard lir na leto) in končno za trgovine nadomestnih delov za avtomobile (pri tem je zlasti pomemben stalni razvoj motorizacije v Jugoslaviji). Toda tudi na drugih področjih je pomemben delež jugoslovanskih nakupov v Trstu: lutke in igrače, dežniki, gospodinjski stroji in celo strelno orožje. V zvezi s to postavko vedo uradni podatki povedati, da je 80 odst. prodanih samokresov in 50 odst. lovske puške namenjenih v Jugoslavijo. Leta 1966 je bilo v Trstu prodanih tisoč samokresov in 400 pušk; leto kasneje je količina prodanega strelnega orožja narasla na 1.900. Od 1.400 samokresov so jih tuji nakupili kar 1.300 in jih izvozili.

Na drugi strani meje beležijo največje nakupe pri bencinskih črpalkah (89-oktanski bencin stane v Jugoslaviji 188 din, torej 94 lir, vendar je za plačila v lirah možno pogosto dobiti tudi popust). Precej denarja pustijo italijanski obmejni državljani tudi v jugoslovanskih mesnicah, kjer stane kilogram teletine približno 1.100 lir. Videmski sporazum dovoljuje namreč vsakemu posestniku prepustnic uvoz 2 kilogramov mesa na mesec. Velik obseg je zavzela tudi potrošnja italijanskih državljanov v javnih lokalih in zabaviščih na drugi strani meje ter za turistična potovanja.

Odprava omejitve štirih potovanj na mesec za lastnike obmejnih prepustnic bo zelo povečala število prehodov, pri čemer bodo zelo narasli dohodki od turizma in bencina na jugoslovanski strani in za potrošniško blago na italijanski. Omejitev uvoza brez carine bo ostala v veljavi. Nadzorstvo bodo obmejni organi izvajali s carinskimi odrezki, ki jih bo vsak lastnik prepustnice imel na razpolago in jih bo smel uporabiti le štiri na mesec.

Turistično sodelovanje med Italijo, Slovenijo in Hrvaško

Na Hrvaškem in v Sloveniji, na področjih ob Srednjem in Gornjem Jadranu, nameravajo zgraditi turistične objekte za približno en milijon in 200 tisoč ležišč. Na misel za tak načrt za severni Jadran so prišli, potem ko so ugotovili uspeh študije za ureditev južnojadranske obale, katero so financirali Združeni narodi s posebnim skladom za razvoj.

Kar zadeva gornje predele Jadrana, so bili nekateri podatki objavljeni na nedavnem posvetu za turistično sodelovanje med Furlanijo - Julijsko krajino, Slovenijo, Koroško in Hrvaško v Vidmu. Jugoslovanski načrt obsega celotno obalno področje: 15 podrobnih urbanističnih načrtov za turistična naselja na Hrvaškem in v Sloveniji

zajema praktično skoro vso dalmatinsko in istrsko obalo. Vendar pa načrt vključuje tudi velika mestna središča ter zaledje, ki še vedno ni doseglo zadostnega razvoja, in za katero so značilne nezadostne infrastrukture in preobilje delovne sile.

Na meddeželnem turističnem posvetu v Vidmu so sprejeli predlog za vzporedno pobud posameznih dežel tudi glede na načrte za jadransko obalno področje. V tem smislu je bilo sklenjeno organizirati periodične medsebojne turistične konference, vzporedjati statistične analize, ustanoviti urade za turistično obveščanje v sosednjih deželah in organizirati meddeželne turistične trase ter kombinirane počitnice ob morju in v hribih.

RADIO TRST A

♦ **PONDELJEK**, 8. decembra ob: 8.30 Godalni orkestri. 9.00 Sv. maša. 10.00 Glasba za praznično jutro. 11.00 Marijine pesmi v izvedbi ljubljanskih bogoslovcev pod Troštovim vodstvom. 11.15 A. P. Čehov: «Kaštanka». Igra. 11.45 «Veseli Planšarji». 12.10 Kalanova: «Pomenek s poslušavkami». 12.20 Za vsakogar nekaj. 13.30 Glasba po željah. 14.45 Glasba iz vsega sveta. 15.30 L. Candoni: «Edip v Hirošimi». Radijska drama. 16.55 Rosev orkester. 17.20 Za mlade poslušavce: Čar glasbenih umetnin - (17.35) Jež: Italijanšči na po radiu; (17.55) Vaše čtivo. 18.15 Instrumentalni ansambli. 18.30 Zbor «A. Illersberg». 18.50 Zbrane melodije. 19.10 «Kakor sonce skoz glaž gre...», antologija marijanske ljudske lirike, prip. Beličič. 19.25 Revija orkestrrov. 20.00 Športna tribuna. 20.30 Sestanek s Fansi. 21.00 A. Pao: «Večer v kinu». 21.10 Romantične melodije. 21.45 Slovenski solisti. Čelist Alojz Mordej. pri klavirju Lipovšek. Beethoven: Sonata za klavir in čelo, št. 5. 22.05 Zabavna glasba.

♦ **TOREK**, 9. decembra 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Slovenske pesmi. 12.00 Bednarik: «Pratika». 12.15 Za vsakogar nekaj. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas. Novice iz sveta lahke glasbe. 18.15 Umetnost. 18.30 Komorni koncert. 19.00 Otroci pojó. 19.10 Slovenske balade in romance. 19.25 Antologija iz dobe swinga. 19.45 Moški zbor «Prešeren» iz Kranja. 20.00 Šport. 20.15 Danes v deželni upravi. 20.35 Verdi: «Moč usode», opera.

♦ **SREDA**, 10. decembra ob: 7.30 Jutranja glasba. 11.40 Radio za prvo stopnjo osnovnih šol. 12.00 Duo kitar Sabicas-Escudero. 12.10 Liki iz naše preteklosti: «Just Piščanec». 12.20 Za vsakogar nekaj. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke - (17.35) Jež: Italijanščina po radiu; (17.55) Ne vse, tora o vsem. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za prvo stopnjo osnovnih šol. 18.50 Pianist Claudio Gherbitz. 19.10 Rigiena in zdravje. 19.20 «Beri, beri rožmarin zeleni». 19.35 Jazz. 20.00 Šport. 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi. 20.35 Simf. koncert. V odmoru (21.20) Za vašo knjižno polico. 22.10 Zabavna glasba.

♦ **ČETRTEK**, 11. decembra ob: 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Slovenske pesmi. 12.00 «Družinski obzornik». 12.20 Za vsakogar nekaj. 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli ma Radiu Trst - (17.35) Jevnikar: Slovenščina za Slovence; (17.55) Kako in zakaj. 18.15 Umetnost. 18.30 Skladbe za klarinet in klavir. 18.50 Baxterjev orkester in zbor; 19.10 «Pisani balončki»; 19.40 Priljubljene melodije; 20.00 Šport; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Jeza: Komisar Pollin ima dober nos; Radijska drama.

♦ **PETEK**, 12. decembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za drugo stopnjo osnovnih šol; 12.00 Trobentač Collins; 12.15 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Jež: Italijanščina po radiu; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za drugo stopnjo osnovnih šol; 18.50 Sodobni ital. skladatelji. Paolo Brezzi: Začetek krščanstva (6) «Petrovo prvenstvo»; 19.30 Motivi, ki vam ugajajo; 20.00 Šport; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert operne glasbe; 21.50 15 minut jazz.

♦ **SOBOTA**, 13. decembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 12.10 Iz starih časov; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.10 Operetne melodije; 16.40 Ansambel Boruta Lesjaka; 17.00 Vokalni kvartet «The Satisfiers»; 17.20 Dialog - Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.45 Lepo pisanje; 18.00 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Slovenski vokalni oktet. 18.50 Mangelsdorffov jazz ansambel; 19.10 «Slovensko planinsko društvo v Gorici»; 19.25 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Teden v Italiji; 20.50 J. Tavčar «Iz ljubezni». Radijska kriminalka; 21.35 Vabilo na ples.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna «Graphis» Trst

Ob zasedanju mešanega odbora v Beogradu

V tržaških slovenskih krogih vlada precejšnje zanimanje za bližnje zasedanje italijansko - jugoslovanskega mešanega odbora, ki se bo pričelo 15. t. m. v Beogradu. Na osnovi dobroobveščenih virov se namreč sklepa, da bodo na dnevnem redu tudi pereči šolski problemi. Eden izmed takih problemov je ustanovitev slovenske strokovne šole oziroma strokovnega zavoda v Trstu, ki ga že leta in leta zahtevamo in so ga nam že večkrat pristojne oblasti obljubile. Zdi se, da je to vprašanje stopilo v odločilno obdobje, ko kaže, da ga obe strani (Italija in Jugoslavija) ne moreta več zadrževati v nedogled, ker bi v tem primeru omenjeni mešani odbor ne imel pokazati nobenega pomembnega uspeha za manjšine.

S stališča koristi celotne slovenske narodne skupnosti v Italiji, bi bila velika narodna škoda, če bi se tudi na tem zasedanju ne sporazumeli o konkretni ustanovitvi slovenskega strokovnega zavoda, oziroma če bi se za ustanovitev le-tega morali odpovedati kaki drugi že obstoječi šoli. V mislih imamo rojansko srednjo šolo, o kateri se pritaženo šušlja, da naj bi jo ukinili v zameno za strokovno šolo.

Ne vemo, koliko te govornice držijo, vendar že dejstvo samo, da so se take govornice razširile, kaže, da pri odgovornih vladah za izvajanje Posebnega statuta ni dovolj poslušala za neodpovedljive koristi in potrebe slovenske manjšine. Slovenci na Tržaškem se nikakor ne moremo odpovedati nečemu, kar nam po mednarodnih obvezah pripada ter kot italijanskim državljanom pritiče.

Slovenski strokovni zavod oziroma šolo nujno potrebujemo, da si naša mladina pri-

dobi potrebno strokovno kvalifikacijo, s katero si bo lahko služila kruh v tehničnih poklicih. V tem smislu so se soglasno izrekle vse politične in kulturne organizacije, ki delujejo med Slovenci. V posebni vlogi na pristojne oblasti so jasno povedale, da ustanovitev strokovnega zavoda ne sme prejudicirati obstoja nobene sedanje šole.

Članom mešanega odbora je to stališče prav gotovo znano. Zato pričakujemo, da ga bodo na sedanjem zasedanju upoštevali. Mešani odbor namreč ni bil ustanovljen zato, da bi manjšinam odvezal, kar že imajo, temveč da bi manjšinam pomagal in jim omogočil nadaljnji razvoj.

Poleg ustanovitve novih šol bi se v okviru mešanega odbora morali sporazumeti še o drugih šolskih problemih, zlasti o pravni ureditvi službenega položaja učnega osebja na srednjih šolah, ki že 25 let na to čaka. Le tako se ne bo več dogajalo, da si bodo posamezniki prisiljeni iskati pravico z dolgotrajnimi in dragimi pritožbami.

SPREJET ZAKON O LOČITVI

V soboto je bil zakon o »majhni ločitvi« sprejet s precejšnjo večino v poslanski zbornici, kot je bilo tudi pričakovati. Zdaj bo razpravljalo o njem še senat, kjer bo odobren, če bo, z manjšo večino. Verjetno pa je, da bo le odobren tudi tam in bo postal tako veljaven.

Tudi za letošnji praznik republike v Jugoslaviji je bil velik naval na trgovine v Trstu, a manjši kot prejšnja leta, delno tudi po krivdi burje in mraza.

Drastični ukrepi vodstva KPI

Osrednji odbor italijanske komunistične stranke je pred kratkim sklenil izbrisati iz strankinega članstva urednike in ustanovitelje revije »Il Manifesto« (Manifest). Ukrep osrednjega odbora bi ne bil toliko senzacionalen, če bi šlo za navadne člane KPI. V resnici gre za nekatere bivše člane osrednjega odbora, državne poslance in intelektualce. Ukrep strankinega vodstva je zadel poslance Natolija, Pintorja in Capraro ter Rossano Rossando, dosedanje članice osrednjega odbora, in urednika revije Macrija.

Revija »Il Manifesto« je bila ustanovljena proti volji partijskega vodstva, vendar je bila precej razširjena tudi med partijski samimi. Skupina, ki se zbira okrog lista, zagovarja italijansko pot v socializem, povsem neodvisno od zunanje politike Sovjetske zveze. V notranji politiki pa izključuje, da bi bilo mogoče s parlamentarnimi sredstvi zgraditi v Italiji socialistično in komunistično družbo. Ostra polemika s sovjetsko politiko ter zlasti revolucionarna stališča, ki jih je revija zagovarjala v notranji politiki, so dala povod in bila vzrok, da je strankin osrednji odbor sprejel tako drastične ukrepe in dejansko »krivce« izključil iz partije.

Ta namreč vztraja na stališču, da se v okviru KPI ne morejo izoblikovati nobene skupine, nobene struje, temveč da mora notranja razprava potekati na ravni posameznih članov ter po načelu »demokratske-

ga centralizma«, po katerem v stranki niso dovoljene organizirane opozicionalne skupine.

Ravnanje komunističnega osrednjega odbora so obsodile druge leve politične stranke, med njimi socialproletarci in skrajna leva skupina v socialistični stranki.

PRVI UKREP V KORIST JUŽNIH TIROLCEV

Na Dunaju sta te dni predstavnik avstrijskega in italijanskega zunanjega ministrstva podpisala sporazum, po katerem obe vladi priznavata, da je mednarodno sodišče v Haagu pristojno za reševanje morebitnih sporov, ki bi nastali pri tolmačenju in izvajanju De Gasperi - Gruberjevega sporazuma za Južni Tirol iz leta 1946 in sporazuma, katerega besedilo sestavlja tako imenovani »paket« in o katerem je v sredo poročal v senatu ministrski predsednik Rumor.

Sporazum, ki je bil podpisan na Dunaju, bo potrjen, ko bo italijanski parlament prvič z ustavnim zakonom priznal Južnemu Tirolu večjo avtonomijo. Ker gre za ustavni zakon, je potrebno dvojno glasovanje v poslanski zbornici in senatu, preden zakon postane veljaven. Kar se je zgodilo te dni na Dunaju, je prvi ukrep, ki ga predvideva tako imenovani operativni koledar. Ta namreč določa postopek, po katerem se mora urediti celotno vprašanje južnotirolske manjšine.

Prva maša po novem obredu

V nedeljo smo doživeli prvo mašo po novem obredu, kot ga je določil drugi vati-kanski cerkveni zbor v okviru prenovitve cerkvene liturgije, da bi jo napravil razumljivejšo in bližjo sodobnemu človeku.

Ponekod so čakali vernike, ki so prihajali iz cerkve, radiotelevizijski ali časniški reporterji, da bi zabeležili njihove prve vtise. Lahko se reče, da so bila mnenja povsod zelo deljena.

Sodeč po komentarjih ljudem ne ugaja, da je nova maša prehrupna. Vernik, ki bi se rad zamaknil v svojo notranjost, tega ne more, ker se neprestano vrstijo molitve, pri katerih mora glasno sodelovati. Nima več časa za zbrano, meditacijo in za lastno tiho molitev brez molitvenih obrazcev. Zdaj gre vse po obrazcih in molitvenih formulah, ki so sicer blagolasne, a preveč neosebne.

Nadležno je ljudem tudi neprestano vstajanje. To je še posebno neprijetno starim in bolnim ljudem. Človek se ne more ubraniti vtisa, da so hoteli reformatorji napraviti mašo po novem obredu čimbolj razgibano, in da so jo nekako »zrežirali«.

Bodočnost bo pokazala, če bo to doseglo svoj namen, namreč da vernike čimbolj pritegne k sodelovanju pri maši, ali pa bo učinek ravno obraten. Ponekod v Italiji je prišlo v nedeljo do očitnih izbruhov nevolje s strani tistih, ki jim novi mašni obredi ne ugajajo.

Ne se prepustiti

(Nadalj. s 1. str.)

Razvoj v najbolj omikanem svetu kaže, da se tudi že napol potučeni ljudje, ko dosežejo določeno stopnjo omike in prebolijo svoje komplekse, spet začenejo zanimati za svoj izvor in za svojo prvotno narodnost. Ta pojav vidimo v Združenih državah, v Skandinaviji, v Nemčiji, Avstriji in drugod. Gotovo bo nastopil — oziroma že nastopa — tak razvoj tudi pri nas. Vendar ga ne bi smeli pasivno čakati in si ne obetati bogvekaj od njega, ker bo zajel le posameznike, ne pa maso. Zato bi ga bilo treba načrtno pospeševati, kar se pravi z drugimi besedami, da bi morali kot narod in kot manjšina storiti vse, kar moremo, da bi že danes začeli pridobivati nazaj tisto maso naših ljudi, ki so na poti v asimilacijo. To bomo mogli dosega le s

čim višjo kvaliteto vsega našega narodnega življenja, tudi v okviru manjšine, s tem, da bomo dvigali svoj narodni ugled v svetu in pri svojih sodržavljanih druge narodnosti in jezika ter pri »asimilirancih«; pa tudi z načrtnim protiasimilacijskim in »reševalnim« delom. O tem, kaj bi morali v tem pogledu storiti, pa bi morali podrobneje razpravljati na posvetovanjih naših izobražencev in v političnih organizacijah. Predvsem se moramo zavedati, da spada k takemu prizadevanju tudi čimvečja gospodarska osamosvojitev in podjetnost naše manjšine.

Vse to ni lahka naloga. Toda najslabše je, ničesar storiti in se križem rok prepustiti usodi.

— 0 —

V Moskvi je v sredo umrl 88-letni sovjetski maršal Vorosilov.

Bodo zraven tudi Slovenci?

Mednarodno združenje za obrambo ogroženih jezikov in kultur (Association internationale pour la defense des langues et cultures menacées) bo imelo 27. in 28. decembra v Zürichu svoj kongres, na katerem bo uredilo svoj organizacijski položaj in seznanilo javnost s svojim delovanjem; to se bo zgodilo na tiskovni konferenci, ki bo v nedeljo 28. ob 16. uri.

Predstavniki zamejskih Slovencev so se udeležili srečanj, ki jih je Mednarodno združenje sklicalo v Val d'Aoste, v Beneški Sloveniji in v Canazei; dobro pa bi bilo, da bi se predstavniki slovenskih zamejskih organizacij s Tržaškega, Goriškega, iz Beneške Slovenije in s Koroške udeležili kongresa, na katerem se bo odločalo tudi o sestavi predstavniškega telesa. Prav bi namreč bilo, da bi v tem imeli tudi Slovenci svojega človeka.

Mednarodno združenje za obrambo ogroženih jezikov in kultur je organizacija, ki ni politična, vanjo se lahko vključijo posamezniki in društva, kulturne ustanove, itd.

Na kongres v Zürichu bi bilo prav, da bi odšel kak slovenski časnikar. Na kongresu bodo govorili v francoščini in angleščini.

Kdor se kongresa misli udeležiti, naj se

GLASBENA MATICA — TRST

Jubilejna sezona 1969-1970

V soboto, 13. decembra, ob 21. uri v Kulturnem domu, ulica Petronio 4

JUBILEJNA AKADEMIJA

OB 60. OBLETNICI USTANOVITVE IN
25. OBLETNICI OBNOVITVE DELOVANJA
GLASBENE MATICE

Sodelujejo:

Orkester Akademije za glasbo iz Ljubljane

Solista:

Zarko Hrvatič — violina

Aleksander Vodopivec — klavir

Mladinski pevski zbori iz Devina, Nabrežine, Opčin in Trsta.

Dirigenta:

Oskar Kjuder — Boris Švara

Skladatelji: Bruch, Hačaturjan, Ota, Vodopivec.

Prodaja in rezervacija vstopnic v pisarni Glasbene Matice, ul. R. Manna 29 (tel. 29-779) od 10. 12. dalje ter eno uro pred pričetkom koncerta pri blagajni Kulturnega doma.

javi gospodu Guiu Sobiela, Riedenerstrasse 1 a, CH - 8304 WALLISELLEN - Suisse. Gospod Sobiela bo tudi rezerviral sobe v hotelu, cena sobe od 22 fr. do 32 fr. na osebo.

Naslov hotela je: »Krone«, Schasshauserstrasse 1, Zürich.

UMRL JE MIHA KREK

V Clevelandu je umrl dr. Miha Krek, zastopnik nekdanjega slovenskega dela JRZ v zadnji predvojni vladi kraljevine v Jugoslaviji. Med vojno je bil v begunski jugoslovanski vladi v Londonu, kjer pa je bil zaradi sporov med srbskimi in hrvaškimi predstavniki in zaradi pasivnosti lastnega značaja precej odrinjen.

Po vojni je živel v Združenih državah, kjer je skušal obnoviti nekdanjo SLS in ji biti na čelu. Iluziji, da predstavlja skupnica prijateljev, ki jih je mogel zbrati okrog sebe, vso SLS in večino slovenskega naroda, mu ni dala, da bi bil presoja dogajanje bolj stvarno. Ni se mogel vdati v misel, da je bilo stare SLS konec že leta 1929, ko je bila razpuščena po šestojanuarski diktaturi in ker njeni nekdanji voditelji niso več obudili k življenju, ko se je po smrti kralja Aleksandra diktatura morala umakniti pol diktaturnemu pol parlamentarnemu režimu. Ta nagnjenost k iluzijam, zvestoba fiktivni Jugoslaviji Karadžorđevićev in nesposobnost, da bi spoznal in razumel nove politične tokove v slovenstvu in se sprijaznil s stvarnostjo, so bile krive, da je postajal dr. Miha Krek vedno bolj osamljen.

Zaradi kulta strankinih voditeljev, ki ga je gojila nekdanja SLS še iz časa dr. Janeza Evangelista Kreka (ki ni bil njegov sorodnik), dr. Suštersiča in dr. Korošca, prav tako pa tudi njena nasledica slovenska JRZ, ni prišlo v vsem povojnem času nikoli do razčiščenja o pravem pomenu vloge strankinega voditelja, katero se je trudil igrati dr. Miha Krek, in tako bo to razčiščenje nujno sledilo zdaj po njegovi smrti. Tisti, ki so sodili dr. Kreka po njegovi politični dejavnosti oziroma pasivnosti, so bili morda prestrogi v svojih sodbah, in oni ki so mu bili blizu, so morda preveč optimistično presojali njegove sposobnosti in možnosti. Objektivno sodbo o njegovi vlogi v novejši slovenski zgodovini bo dala zgodovina.

(dalje)

Kako smo doživljali začetek druge svetovne vojne

Silovito, množično, ritmično lajanje hitlerjanske mladine: »Sieg! — Heil! — Sieg! — Heil! — Sieg! — Heil!« je postalo vzor za diktature vseh vrst po Evropi. Povsod so se diktatorji trudili ali se še trudijo, da bi si vzgojili mladino, ki bi videla v diktatorju svojega vzornika in junaka ter ga občudovala in častila, če ne naravnost molila v obliki takega zanosnega, kar zamaknjenega vzklika: »Vzklik! »Sieg! — Heil!« so pač nadomestili drugi vzkliki, toda slog in duh je ostal isti. Povsod so se tudi vzgledovali po hitlerjanski mladini, kar zadeva ritmično vzklikanje, čeprav niso povsod dosegli neverjetnega učinka hitlerjanskega množičnega pozdrava, ki je vplival kar hipnotično. Trdno voljo je moral imeti tisti, kogar ta zvočni, hipnotični, zanosni val ni potegnil za seboj.

Tako bučno dolgotrajno in skrajno rit-

mično vzklikanje je sledilo tudi Hitlerjevemu govoru tisti prvi dan vojne. Zdelo se je, kot da je nemška mladina presrečna, da je dočakala vojno; kot da je hrepenela po njej kot po odrešitvi ali edini veliki priložnosti, da dokaže svojo veljavo, pogum in bojevitost ter uresniči svoje ideale in cilje. Prišlo mi je na misel, kakšno hudo razočaranje čaka to mladino, in skoraj zasmilila se mi je, saj je bilo jasno, da je zapeljana.

Mislil, da so isto občutili tudi moji prijatelji. Ko je vzklikanje in petje himen ponehalo, smo tiho odšli na ulico. Skoraj nismo spregovorili med seboj. Bili smo prepolni vtisov in misli. Čeprav smo pričakovali, da bo izbruhnila vojna, celo gotovi smo bili tega, nas je njen dejanski začetek vendarle pretresel.

Tržaškega

Zaradi poplave 3 milijarde škode zasebnim podjetjem

Vladni komisar za deželo Furlanijo - Julijsko krajino, prefekt Cappellini je v soboto, 29. novembra, predsedoval v vladni palači v Trstu posebni seji, ki je bila v celoti posvečena ukrepom v zvezi z izredno morsko poplavo, ki je v noči med 25. in 26. novembrom prizadela vso obalo od Milj do Štivanja. Seje so se poleg odposlanca ministrstva za trgovino in industrijo v Rimu udeležili župani treh prizadetih občin, predstavnik trgovinske zbornice in finančne intendance, zastopniki združenj trgovcev, obrtnikov in industrijcev, poveljnik tržaškega pristanišča ter mnogi drugi oblastniki. Po poročilu županov, zastopnikov posameznih združenj in drugih predstavnikov oblasti je bilo ugotovljeno, da je morska poplava prizadela škodo kakih 700 večjim ali manjšim podjetjem v skupnem znesku približno 3 milijard lir. Pri tem pa ni upoštevana škoda, ki je nastala pri raznih javnih napravah vzdolž celotne obale.

Na seji je bila imenovana posebna komisija, ki ji predseduje predstavnik tržaške trgovinske zbornice in katere člani so tudi župani iz Trsta, Milj in Devina-Nabrežine, z nalogo, da sprejema prijave o škodi in razdeli prvo pomoč iz sklada 100 milijonov lir, ki jih je v ta namen nakazal vladni komisar. Pomoči bodo deležna predvsem tista podjetja (obrniki, ribiči in majhni trgovci), ki zaradi poplave ne morejo nadaljevati svojega vsakdanjega dela.

Komisija se je sestala na posebni seji v ponedeljek, 1. t. m., in sklenila, da bo trgovinska zbornica takoj pričela razdeljevati posebne obrazce, na katerih naj obrtniki, trgovci, industrijci in ribiči čimprej prijavijo škodo, ki so jo imeli zaradi poplave. Priporoča se, da se prijavljena škoda potrdi s kakršnokoli dokumentacijo, ki jo imajo oškodovanci na razpolago. Po teh prijavah bo trgovinska zbornica poskrbela, da bodo njeni strokovnjaki brezplačno ocenili nastalo škodo, kar bo služilo kasneje za prejem odškodnine in za soudeležbo pri raznih ugodnostih, ki jih bodo predvideli posebni zakonski ukrepi, katere bosta, kot je pričakovati, izdala tako osrednja vlada kot deželni odbor.

Predstavniku ministrstva za industrijo in trgovino je bilo na seji na prefekturi

priporočeno, naj v svojem poročilu ministrstvu predlaga poseben zakon za Trst, kajti elementarna nesreča je povzročila veliko škodo zlasti glede na dejstvo, da je nastala tik pred jugoslovanskim državnim praznikom, ko so trgovine bile polno zalozene v pričakovanju izrednega števila jugoslovanskih kupcev. Če bi pa vlada bila proti sprejemu posebnega zakona, je nujno potrebno, da izide poseben vladni odlok, ki proglašja, da je tržaško obalo prizadela elementarna nesreča, kajti to je pogoj, da kasneje postanejo veljavni zakoni, ki med drugim predvidevajo pomoč in razne ugodnosti za oškodovance.

Prizadetim zato priporočamo, naj čimprej prijavijo škodo trgovinski zbornici, ribiči pa morajo škodo prijaviti poveljništvu tržaškega pristanišča, oziroma njegovima zastopnikoma v Sesljanu in Miljah.

—0—

25-LETNICA SLOVENSKE ŠOLE

Znanstveni licej »France Prešeren« v Trstu vljudno vabi starše, bивše dijake ter vse prijatelje slovenske šole na proslavo ob 25-letnici slovenske šole na Tržaškem in ob odkritju Prešernovega kipa.

Prireditve bo dne 11. decembra 1969 ob 20.30 v Kulturnem domu.

Vabila dobite v tajništvu Znanstvenega liceja, pri dijakih in v Tržaški knjigarni.

Nabrežina:

ŽUPANOVNO POROČILO O ŠKODI ZARADI POPLAV

Na redni seji občinskega sveta, ki je bila v ponedeljek, 1. t. m., je župan Legiša poročal o škodi, ki je nastala vzdolž vse morske obale ob poplavi v noči med 25. in 26. novembrom. Po prvi splošni oceni znaša škoda približno 230 milijonov lir. Najhuje je bilo prizadeto Ribiško naselje pri Štivanu, kjer je bilo vseh 120 hiš poplavljenih in kjer so morali izseliti eno družino. Večjo škodo imajo nadalje tovarna papirja v Štivanu, gostinska podjetja Metlikovec v Devinu in Casteireggio v Sesljanu. Občinska uprava je takoj priskočila na pomoč z vsemi razpoložljivimi sredstvi in ustanovila posebne delovne skupine, ki so skrbele za odstranjevanje naplavin in tudi nudile pomoč ljudem, ki so je potrebovali.

Župan je nadalje obširno poročal o ukrepih, ki so jih sprejeli na dveh posebnih sejah na prefekturi in na trgovinski zbornici, o čemer poročamo na drugem mestu. Prebivavci Ribiškega naselja, ki so v ogromni večini begunci, bodo deležni pomoči iz posebnega sklada. Tako mu je namreč vladni komisar sporočil na že omenjeni seji.

ZA STAVKAJOČE DELAVCE

Župan je dalje poročal o ukrepih za pomoč stavkajočim delavcem. Občinska uprava je v ta namen s posebnim razglasom pozvala prizadete delavce, naj vložijo na posebnih obrazcih prošnjo za pomoč, ki se bo razdeljevala iz posebnega sklada, katerega je ustanovil občinski svet. Obrazci so na razpolago v občinskih uradih, prošnje pa se sprejemajo do 10. decembra.

Tridnevna stavka pokrajinskih in občinskih uslužbencev

Sindikati občinskih in pokrajinskih uslužbencev so proglasili tridnevno stavko po vsej državi. Stavka se je začela v sredo, 3. t. m., in se bo zaključila v petek. Občinski in pokrajinski uslužbenci protestirajo proti vladi, češ da je po hitrem postopku in tako rekoč na skrivaj dala izglasovati v finančni komisiji poslanske zbornice zakonski osnutek, ki predvideva, da se za tri leta ne smejo spreminjati dosedanja »organiki«, to je število stalnih mest v posameznih upravah, in da se hkrati za tri leta ne smejo spreminjati prejemki uslužbencev, kar pomeni, da ni dovoljeno povišanje plač.

Sindikalne organizacije trdijo, da je zakonski osnutek v kričečem nasprotju s sporazumom, ki je bil dosežen pred kratkim

v vsedravnem merilu in ki predvideva, da se bodo tako »organiki« kot tudi prejemki uslužbencev določali avtonomno, se pravi po potrebah in po finančnih zmogljivostih posamezne krajevne uprave (občine ali pokrajine). Sporazum je hkrati predvideval druge ugodnosti, med katerimi možnost, da se uslužbenci, ki opravljajo težka dela, upokojuje predčasno (5 let pred predvidenim rokom), in sicer z enakimi pogoji kot tisti, ki ostanejo v službi do po zakonu predvidene starostne dobe.

Ker je o omenjenem zakonskem osnutku začela v sredo ravpravljati senatna komisija, so sindikati proglasili stavko vsedravnega značaja. Zanimivo je, da stavkajo tudi mestni stražniki, tako da je na primer v Trstu morala urejevati promet po ulicah cestna policija.

BCI KB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

D. D.

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ST. 10

TEL. ST. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V soboto, 6. decembra, ob 20.30 - Obonma A (prva sobota po premieri)

V nedeljo, 7. decembra, ob 16. uri - Okoliški abonma

V ponedeljek, 8. decembra, ob 16. uri

JAKA ŠTOKA

MOČ UNIFORME

burka s petjem v treh dejanjih

V foyerju balkona je odprta grafična razstava skupine ateljeja Avgusta Černigoja. Razstava bo odprta do 15. decembra vsak dan od 10. do 12. ure in od 17. do 19. ure ter ob vseh predstavah in prireditvah v Kulturnem domu.

Prodaja vstopnic ob delavnikih od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav.

ODPRTI BLOKI

Obmejna prehoda proti Solkanu in proti Sempetru sta v mesecu decembru podaljšala svoj urnik. Prehodi bodo zvečer odprti do 19.30, kakor v mesecu novembru. Tako so sklenili obmejni zastopniki spričo vedno bolj naraščajočega prometa pri Rdeči hiši.

Potreba se je pokazala še posebej ob Andrejevem sejmu v Gorici in državnem prazniku v sosedni republiki. Do 8. decembra bosta oba prehoda ostala odprta celo do 20.30.

Ostali bloki druge vrste: Mernik, Venhovo, Žeglo, Plešivo, Števerjan, Podsabotin, Miren, Devetaki in Jamlje so kot po navadi odprti od 6. do 19. ure. Ob sobotah, nedeljah in praznikih so prehodi pri Števerjanu in Mirnu odprti do 22. ure.

SMRT STARE KORENINE

Še to poletje smo ga srečavali po mestnih ulicah, ko se je previdno vozil na kolesu in se prijazno nasmihal vsem znancem. Ta je bil 88-letni Franc Povh, trgovski zastopnik v Gorici. Skoro neopaženo je šla mimo vseh žalostna novica, da je pred kratkim na tiho umrl.

Povh je bil skrajno nezadovoljen, če je njegovo ime kdaj le prišlo v javnost. Zdaj pa nam blagi France ne bo več zameril. Ko je še zadnjo obleko kupoval, se je šalil v trgovini, češ v tej me boste pa pokopali. Zal se je njegova slutnja uresničila.

Pokojnik je bil rojen v Vremški dolini. Postal je trgovski pomočnik. Od leta 1922 je bil v službi pri veletrgovini Pecile kot njen zastopnik, vse do svoje smrti. Za svoje polstoletno zvesto delo je bil tudi odlikovan z zlato medaljo. Malokdo pa ve, koliko je pomagal med vojno zlasti revnim družinam. Bog mu bodi obilen plačnik!

80-LETNICA

V torek je obhajal svoj osemdeseti rojstni dan nadučitelj v pokoju Alfred Winkler. Slavljence izhaja iz znane družine na Trnovski planoti, ki šteje med svoje prednike tudi deželnega glavarja Kranjske, barona Winklerja.

Naš osemdesetletnik je šel po končani osnovni šoli na slovensko učiteljsko v Koper. Tista leta so koprski učiteljski s pevskim in glasbenim društvom pod vodstvom sošolca Srečka Kumarja dvigali narodno zavest po vsej tržaški okolici. Po maturi so se razšli kot vneti javni delavci na službena mesta.

Winkler je učiteljeval po Goriškem kot priljubljen vzgojitelj in tudi kot gospodarski strokovnjak. V tistih časih je bil učitelj, poleg dušnega pastirja, glavni steber vsega življenja v občini ali fari.

Po vojni se je preselil v Gorico, kjer se je udeleževal tudi v političnem življenju. Zato je moral pretrpeti marsikatero grenko uro v celicah in konfinacijah. Izvoljen je bil potem med prvimi slovenskimi svetovavci v goriški občinski svet, kjer se je krepko postavil za pravice svojih ljudi. Skrbno je vzgojil tudi svojo družino, dve hčeri in tri sinove, ki zavzemajo vsi ugledne položaje.

Jubilanta srečujemo na goriških ulicah kljub osim križem še visoko vzravnane in vedro nasmejanega, kar mu želimo še deset in več let.

Veselo vrvenje na Andrejevem sejmu

Tudi letošnji Andrejev sejem se je razvijal v stari tradicionalni obliki. Mesto je zaživelo v znamenju številnih obiskovalcev že v soboto; dotok pa je naraščal še v nedeljo in ponedeljek, ko so prihajali kar množično in z avtobusi ljudje izza meje; opaziti je bilo avtomobilske tablice celo iz Beograda. Prek mejnega prehoda pri Rdeči hiši je šlo v nedeljo več kot 62.500 ljudi; lani celò tri tisoč več. Zato so našli pa na drugih blokkih številnejše prehode. Avtomobilske vrste so bile dolge po več kilometrov, prostore za postajanje avtov so si morali iskati že precej zunaj mesta.

Kljub sejmski gneči pa smo opazili, da letos ni bilo tolikšnega hrušča, vpitja, zvonjenja in trobljenja pri vrtiljakih in stojnicah kot prejšnja leta. Vse je potekalo nekaj bolj mirno, v veliko zadovoljnost zlasti meščanov v sredini mesta, ki še lani niso mogli niti spati v svojih stanovanjih.

Dobro sta bili obiskani razstavi znamk in denarja v bivšem Trgovskem domu. Odprti sta bili do včeraj zvečer. Še večji obisk in celò drenj je bil na vinski razstavi in pokušalnici v velikih prostorih kmetijskega konzorcija. Razstavljalo je 18 vinogradnikov. Na zelo okusno pripravljenih stojnicah jih je točilo svoja vina enajst, med temi po večini naši vinogradniki iz Brd.

Za pokritim trgom je vabil sejmske goste velik srečolov, bogato založen z divjajev namreč ni bilo prostora na tem pripraki. Na izvoznem trgu je bila urejena razstava poljedelskih strojev, ki je prva nekoliko razburila duhove. Za vse razstavljavce strojev marveč ni bilo prostora na tem pripranem kraju. Zato so nekateri trgovci odpeljali svoje stroje na trg svetega Antona in so kar tam brez vsakega dovoljenja uredili

Podgora

MOST — JAVNA DELA

Dolgo smo Podgorci čakali na tisti mostič čez Sočo, ki ga je vsaka večja voda odnašala. Za vsake volitve sa ga nam obljubljali te in one barve svetovavci. Nazadnje smo še sami umolknili in obupali, da bi hodili po krajšnici v Gorico. Zdaj se je pa kar nenadoma vsa zadeva premaknila z mrtve točke.

Goriška občinska uprava je že oddala na dražbi dela za popravo mostu neki družbi iz Milana. Stroški bodo znašali 47 milijonov več, to je 25 odstotkov več kot je znašal prvotni proračun. Za to vsoto pa ne nameravajo mostu samo temeljito popraviti, marveč ga tudi razširiti za manjša vozila.

Obenem se je občinska uprava lotila tudi poprave in širjenja obeh glavnih podgorskih cest. To sta Attemsova ulica in ona IV. novembra. Pri tej so že podrli zid ob nekdanjem grofovskem parku, ki je stiskal glavno prometno žilo skozi Podgoro v ozko grlo. Obe cesti bosta imeli tudi ustrešno kanalizacijo in asfaltno prevlako.

svojo razstavo. Končno se je vse uredilo, ker so tudi tako imeli svoje odjemalce.

Prav zadeva z odjemalci je razburila kri tudi nekaterim trgovcem na Travniku

in v Raštelu. In menda tudi upravičeno. Pri tožili so se, da jim sejmarji postavljajo svoje stojnice kar pred vrata trgovin ter jim odjemljejo kupovalce. Drogerist Cocianni na Travniku je dokazoval, da je zgubil ob lanskem Andrejevem sejmu kar poldrug milijon na prodaji. Tuji sejmarji so si pa pred njegovim nosom polnili žepe.

Seveda, sejem nima več tistega pomena kot v starih časih, ko je bil shajališče dežele in mesta za nakup in prodajo. Zato so tudi gospodarski in upravni dejavniki začeli misliti, kako bi že prihodnje leto spremenili podobo tega starodavnega goriškega sejma.

—0—

ŠTUDENTOVSKI NEMIRI

Nemiri ali moderno bolj milo rečeno »gibanja« so zajela tudi nekatere goriške študente. Razburili so se dijaki na italijanskem tehničnem zavodu »Fermi« v Gorici, in sicer odsek za geometre. V izjavah, ki so jih poslali šolskim oblastem, zahtevajo drugačne usposobljenostne izpite in takoj po končani šoli vpis v uradni seznam geometrov.

Skupina teh dijakov je že v petek ponoči zasedla nekaj šolskih prostorov in tam tudi prebila noč na prinesenih žimnicah. V soboto zjutraj pa je dobila policija ukaz, naj skupinico spravi ven. Pa so šli kar sami in prej počistili prostore. Večina je šla seveda domov, nekateri v razrede, a z izrazom pasivnega odpora. Tudi pred slovenskimi šolami so delili letake s pozivi k solidarnosti, brez pojasnil, za kaj pravzaprav gre. Zato tudi ni bilo nikakega odziva. Značilno je, da se od več sto dijakov zavoda »Fermi« udeležuje tega »gibanja« le kakih trideset do štiriintrideset. Ti so se »gibali« tudi v ponedeljek in torek. S policijo je prišlo tudi do nekih prerivanj, ki bi bila lahko imela hujše posledice, če bi ne bilo prisotnih nekaj treznejših glav.

Doberdob

ZLATA POROKA

V nekdanjih časih so Kraševci čakali po navadi precej visoke starosti. Kraške korenine, so pravili, so bile trdne in v skalo zarite. Podobna kraška korenina je tudi naš sosed Andrej Žužič, skromen in marljiv obdelovalec domače zemlje. Preživel je trdo dve vojni. Že v prvi je videl kot avstrijski vojak vse grozote v strelskih jarkih na Kraški planoti in na Oslavju.

Po vojni si je z delavno ženo Marijo ustvaril dom in številno družino. Pa tudi med otroke je posegla kruta usoda; en sin mu je umrl v internaciji v Nemčiji. Kljub vsem težavam sta oba zakonca prišla letos do zlate poroke. Praznovala sta jo v številnem krogu sinov in hčera ter mlajšega rodu. Vsi domači in znanci jima želijo še dosti zdravja in zadovoljstva v življenju.

—0—

Okrog 200 izobražencev je priredilo na filozofski fakulteti beograjske univerze zborovanje, na katerem so obsodili nedemokratske težnje, ki se javljajo v jugoslovanski praksi. Beograjska »Politika« je zborovavce ostro napadla in jih označila za »politične premagance«.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Revija „Dialogi“

Iz tega ali onega razloga, ki nam ni znan, ne pride na naš tržaški knjižni trg slovenska revija »Dialogi«, ki izhaja v Mariboru in jo izdaja založba »Obzorja«. Pač pa jo je mogoče dobiti v slovenskih knjigarnah v Celovcu. Revija ima vseslovenski značaj, celo bolj kot marsikatera revija, ki izhaja v Ljubljani, ker se rada in temeljito ukvarja s splošnimi slovenskimi problemi, tudi z zamejskimi. Ureajo jo Bruno Hartman, Slavko Kočevar, in Janez Rotar, skupaj z uredniškim svetom, katerega člani so Jože Filo, France Fornazarič, Drago Jančar, Tone Partljič, Erik Prunč, slavist s Koroškega in predsednik tamkajšnje slovenske katoliške prosvete, Branko Rudolf, Herman Vogel in Sergej Vrišer. Ti so znali dati reviji »Dialogi« tak aktualen značaj, da je danes ena najzanimivejših slovenskih revij.

Najnovejša, novembrska številka prinaša na uvodnem mestu članek Bruna Hartmana »Jubilej ustvarjalne volje«, v katerem piše o petdesetletnici Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru.

Sledijo pesmi Edvarda Kocbeka »Na eni struni«, »Koprnenje po ječi« in »Besede umirajo; to so presenetljivo močni in izvirni izrazi pesnikovih občutij in meditacij, razumski in vendar ne mrzli, nemelanholični in vendar nežni. Posebno pretresljiva je pesem »Koprnenje po ječi«, ki je nekaj edinstvenega v slovenski in sploh v svetovni literaturi. Starajoči se pesnik izpoveduje v njej svoje skrito obžalovanje, da ni bil nikdar v ječi, in pravi med drugim:

Zamudil sem najvažnejše
duhovne vaje svojega življenja,
ostal sem brez dokaza
o svoji pravi vrednosti,
vsaka ječa je zakladnica,
skrivni predal, ljubosumna
mučilnica, najvažnejša stopnja
krvnikove askeze, preden ga
pohujša gola ženska z nožem v roki,
zamudil sem slast te ljubezni
kajti laže bi umrl, ko bi
preštel kvadre na tleh samice
in domislil presojne freske
na prašnem steklu ter se
skozi zidove zaziral
v mejne položaje človeštva...

Slovenska literarna kritika je dozdej v glavnem prezrla to novo, izredno in močno

obdobje v Kocbekovem pesniškem ustvarjanju. V njem imamo Slovenci danes velikega pesnika svetovnega formata; v njegovi poeziji se prepletajo zlahtne izkušnje, izredna fantazija, globoka meditativnost in enkratna sposobnost izražanja.

Naš tržaški pesnik Marko Kravos je objavil ciklus pesmi »Ure dneva in noči«, ki so vsebinsko lepe, a jezikovno tu pa tam še prešibke, kar je škoda. Franček Rudolf je napisal novelo o mlademu morilcu. Branimir Žganjer pa je prispeval kratko novelo »Polomljena plesalka«, Tone Kuntner in Andrej Brvar so zastopani s pesmimi z jedko, hote antiestetično vsebino in obliko.

Zelo zanimiv je tudi esejistični del revije, v katerem gre človek seveda najprej brat razmišljanje Tarasa Kermaunerja »Cesta, politika, slovenstvo, revolucionarnost in interes«, a ostane razočaran, ker je v njem veliko oportunizma in zmedenosti.

Drugi eseji obravnavajo vprašanje novega romana, teorijo znanosti in v rubriki »Mnenja, ocene, poročila« vprašanja s področja današnje slovenske in tuje literature. Tu Herman Vogel tudi ocenjuje roman Alojza Rebula

Novoodkrita risba pesnika Franceta Prešerna iz leta 1838, narisana po naravi

»V Sibilinem vetru« in konča z ugotovitvijo: »Najbrž ni dvoma, da je dobila sodobna slovenska proza enega svojih najboljših tekstov.«

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA RAZPIŠUJE NATEČAJ ZA NAJBOLJŠE DELO NA TEMO:

„Kaj so pravili stari?“

z namenom, da vzbudi zanimanje za vsa področja ljudske kulture med slovensko študijsko mladino.

Natečaja se lahko udeležijo:

a) dijaki nižjih srednjih šol;

b) dijaki višjih srednjih šol,

c) akademiki ter absolventi višjih srednjih šol.

Za natečaj pridejo v poštev dela z vseh področij ljudske kulture:

— opisi kmečkega dela (oranje, setev, žetev, košnja, delo v vinogradu itd.) in značilnih orodij (plug, kmečki voz itd.);

— spisi s področja živinoreje, čebelarstva, ribolova, lova itd.

— opisi obrtniškega dela, predvsem poklicev, ki izumirajo (kamnarji, perice, peki, predice itd.);

— opisi ljudskih (narodnih) noš;

— dela, ki obravnavajo prehrano naših ljudi v starih časih;

— opisi hiše in drugih poslopij, hišne opreme, življenja na kmečkem domu;

— opisi značilnih šeg in običajev v teku leta (opasila, romanja, običaji ob raznih praznikih ter važnejših kmečkih delih, raznih likofih itd.);

— opisi šeg, ki spremljajo važnejše dogodke v življenju (rojstvo, fantovske in dekliške družbe, poroka, smrt);

— vsa dela s področja duhovne kulture (ljudske pesmi, pravljice in pripovedke, otroške pesmi, uganke, zbadljivke, pregovori, zagovori proti boleznim in drugim nesrečam, ljudski plesi, ljudska glasba, ljudski ornamenti, ljudska verovanja in vraže, ljudsko znanje o naravi in pojavih o njej, vremenske napovedi, ljudsko zdravilstvo itd.).

Udeleženci natečaja lahko črpajo gradivo iz vseh krajev, kjer živijo Slovenci v Italiji, podlaga naj jim bo predvsem to, kar so sami slišali od starejših ljudi, kar so z bistrim očesom okoli sebe opazili, o tem spraševali in za beležili. Če je mogoče, naj bodo dela opremljena tudi z risbami ali fotografijami, seveda, če snov sama to zahteva. Glede zahtevnosti bo za a) skupino zadostoval navaden spis na dveh ali treh straneh, nekaj več znanstvenega napora pa lahko pokažejo udeleženci b) in c) skupine.

Dela bo ocenjevala posebna komisija, ki jo imenuje Slovenska prosvetna zveza, in sicer se bodo ocenjevala dela vsake skupine posebej. Pri ocenjevanju bo odločilna vsebinska in ne oblikovna plat.

Prvi trije uvrščeni v vsaki skupini prejmejo lepe nagrade tako v obliki knjig in plošč

(Nadaljevanje na 8. strani)

IV. nastop cerkvenih zborov v Trstu

V nedeljo, 30. novembra, se je razvijal v Kulturnem domu bogat pevski spored, ki ga je priredila Zveza cerkvenih pevskih zborov. To je bila njihova že četrta revija, ki je dosegla prodoren uspeh.

Velika dvorana je bila na vseh prostorih popolnoma natlačena, kar dokazuje, da se ljubezen do glasbe in petja razvija med našim ljudstvom.

V začetku koncerta je govoril predsednik zveze dr. Zorko Harej o »Pomenu in vrednosti cerkvenih pevskih zborov«. Sledil je nastop 12 pevskih zborov s 300 pevci in pevkami. Zbori so po večini mešani, razen otroškega zbora »Slomšek« iz Bazovice in moškega »Fantje izpod Grmade«.

Deset zborov je bilo s Tržaškega, zbor »Rečan« je iz Ljesa v Beneški Sloveniji;

nastopil je nadalje zbor iz Ukev v Kanalski dolini. To je dokaz, da zajema prosvetno življenje celotno naše etnično ozemlje.

Pri vseh zborih moramo poudariti, da jih sestavljajo skoraj na polovico mlade moči in da so zbori številni; povprečno po pet in dvajset pevcev in pevk na zbor.

O izvajanju moramo reči, da je bilo na dostojni višini. Odlikovali so se zbori iz Rojana, Bazovice in Svetega Ivana. Pozna se jim tudi dobra vaja pod spretnimi rokami. Navdušila sta poslušavce tudi oba zbor iz Kanalske doline in Beneške Slovenije ter sveži otroški glasovi iz Bazovice ob spremljavi kitar in električnih orgel.

Spored, ki je trajal dve uri in en četrt, se je naglo odvijal ob spretnih napovedih Savine Remec in Jožka Gerdola.

Sodobno kmetijstvo

Pomemben dogodek za naše kmetijstvo

Zadnji ponedeljek so se zbrali v Sem-polaju zelo številni živinorejci iz celotne tržaške pokrajine, ki so hoteli napraviti še korak naprej k ustanovitvi združne kraške mlekarne. Sestanka so se udeležili tudi devinsko-nabrežinski župan Legiša, zgoniški župan Guštin, predstavnik miljske občine Kiljan Ferluga ter predstavnik dolinske občine Marij Zahar. Sestanek je vodil načelnik pokrajinskega kmetijskega nadzorniš-tva dr. Bucco skupaj z izvedencem Tagliaferrom in dr. Vremcem. Namen sestanka je bil pregledati dosedanje delo in spraviti to izredno pomembno pobudo v naslednjo fa-zo na poti k njenemu dokončnemu uresni-čenju.

Pripravljalni odbor iz živinorejcev, ki so jih izvolili na sestanku v Velikem Repnu letos pozimi, je opravil dobro delo. Prija-ve k združni mlekarji so bile številne in količina mleka, ki naj bi bila potrebna, da se pobuda uresniči, je preseгла vsa pričako-vanja. Občni zbor živinorejcev, ki so pod-prli zamisel in se prijavili k mlekarji, je torej čakal dolg dnevni red, ki bi naj ure-dil vse potrebno v zvezi z nadaljnjimi pri-pravami za ustanovitev združne mlekarne. Najprej je občni zbor razširil pripravljalni odbor na skupno 20 živinorejcev in sklenil, da bo razširjeni pripravljalni odbor kot za-stopnik vseh živinorejcev, ki so podprli za-misel o ustanovitvi mlekarne, pripravil stat-ut in pravilnik in vse potrebno za dokonč-no ustanovitev združne kraške mlekarne.

Kot druga točka dnevnega reda je bila razprava o Deželni ustanovi za razvoj kme-tijstva, katera naj bi vstopila v upravni od-bor bodoče mlekarne. Po raztolmačenju vloge in delokroga te za deželno kmetijstvo izredno pomembne in po najsodobnejših organizacijah in strokovnih načelih delu-joče ustanove, je zbor živinorejcev soglasno sklenil sprejeti njeno sodelovanje ter vstop v združo. Deželna ustanova za razvoj kme-tijstva bo namreč anticipirala deželni de-narni prispevek (80 odst. stroškov) in dala denarnemu zavodu svoje poroštveno jam-stvo za dolgoročno posojilo, ki ga bo potreb-no najeti za kritje preostalih stroškov. So-

delovanje Deželne ustanove za razvoj kme-tijstva se ne bo omejevalo samo na finanč-no pomoč — drugače bi težave z denarjem utesnile zelo ovirati ustanovitev združne —. Deželna ustanova za razvoj kmetijstva bo preko svojega predstavnika v upravnem od-boru, ki bo hkrati tudi strokovnjak, kon-kretno sodelovala in prispevala k čim bolj-šemu in neoporečnemu delovanju mlekar-ne. Obenem pa bo ustanova nudila članom združne še vrsto drugih ugodnosti, poseb-no glede predujmov odobrenih denarnih prispevkov, na katere morajo kmetovalci navadno čakati dolgo časa.

Dr. Bucco je nato skupno z izvedencem Tagliaferrom in dr. Vremcem naštel in ob-razložil še nekaj najvažnejših točk pravil-nika, ki naj bi urejal celotno delovanje mle-karne in katerega naj bi skupno s statutom sestavil izvoljeni pripravljalni odbor.

Prisotni živinorejci so odhajali s sestan-ka zelo zadovoljni in s trdno voljo, da po-stane združna mlekarja eden izmed mejni-kov v zgodovini tržaškega kmetijstva. Tudi predstavniki posameznih občin so z zado-voljstvom ugotavljali, tako kot vsi prisotni,

da gre za izredno pomembno pobudo, ki je naletela s strani kmetijskega nadzorniš-tva in deželnih kmetijskih organov na vso mož-no pozornost in potrebno pomoč. V tem smislu so bile zaključne besede devinsko-nabrežinskega župana, ki je podčrtal po-men, ki ga ima združništvo na splošno za kmetijstvo in posebej za reševanje krize, v katero je zašla tržaška živinoreja, in dodal, da namen takih pobud ni samo v tem, da pomagajo skupnosti, ampak tudi posamez-nikom te skupnosti.

ZA VINOGRADNIKE DEVINA - NABREŽINE, ZGONIK IN REPENTABRA

PRIJAVITE VINO!

Trošarinski konzorcij za občine Devin-Nabrežina, Zgonik in Repentabor obvešča vino-gradnike, da morajo najkasneje do 10. decem-bra prijaviti trošarinskemu uradu količino med letom pridelanega vina ter količino vina, ki so ga imeli v zalogi dne 30. novembra 1969.

Prijave sprejemajo na županstvih po na-slednjem redu:

na županstvu v Nabrežini, dne 6., 9. in 10. decembra od 9. do 12. ure;

na županstvu v Zgoniku, dne 6. in 9. decem-bra od 9. do 12. ure;

na županstvu na Repentabru, dne 10. de-cembra od 9. do 12. ure.

ŠE NA LUNO

V soboto, 30. novembra, so prišli trije ameriški astronauti v vesoljsko oporišče v Houstonu. S seboj so prinesli kakih 27 kilogramov različnih kamenin in prahu z Lune. Velika skupina strokovnjakov jih se-daj skrbno proučuje, da dožene lunine se-stavine. Približno enaka količina Luninega kamenja je že prej prispela v Houston.

Po srečnem in tudi za znanost zelo po-membnem poletu »Apolona 12« pa že pri-pravlja ameriška vesoljska zveza osem no-vih poletov na Luno od marca prihodnjega leta do leta 1972.

»Apolo 13« bo zletel na Luno že 12. marca 1970. Še isto leto mu bosta sledila »Apolo 14« in »15«. V letu 1971 se bosta dvignili še dve vesoljski ladji. »Apolo 17« bo izkrcal na Luninem površju tudi poseben

avto, ki bo vozil vesoljce po Luni. Leta 1972 bodo poslali proti Luni »Apolo 18«. V juliju istega leta pa bo »Apolo 19« sam pri-stal na Luni. Z »Apolonom 20«, ki se bo dvignil v decembru 1972, bo končano raz-dobje »otipavanj Lune«. Začela se bodo red-na potovanja na ta planet.

„Kaj so pravili stari?“

(Nadaljevanje s 6. strani)

področja slovenske ljudske kulture kot tudi v obliki tehničnih pripomočkov, brez katerih je danes delo na etnografskem področju precej težavno (magnetofon, fotoaparat itd.). Poleg tega bomo njihova dela objavili v tukajšnjem periodičnem tisku. Objavili bomo tudi nagra-jena dela, ki bodo primerna za objavo. Če bo to potrebno, bo dala komisija pred objavo av-torju napotke, kako naj delo popravi ali izpo-polni.

Poslana dela naj bodo po možnosti natip-kana v štirih izvodih, za dijake zadostuje na-vaden čitljiv rokopis. Označena naj bodo z naslovom in šifro, na vidnem mestu pa mora biti navedeno, v kateri skupini avtor tekmuje. Podatki o avtorju naj bodo v posebni zalep-ljeni kuverti, na kateri naj bo naveden naslov dela in šifra. Vsakdo lahko sodeluje z več deli, le da mora pri vsakem delu uporabiti drugo šifro. Dela morajo prispeti na SPZ - Slovenska prosvetna zveza Trst, ul. Geppa 9/II - 34132 - do 15. aprila 1970. Rezultate bomo razglasili pred koncem šolskega leta 1969/70.

Po razglasitvi rezultatov bo SPZ organizi-rala za udeležence natečaja ekskurzijo v Ljub-ljano, kjer si bodo udeleženci ogledali ustano-ve, ki se v Sloveniji bavijo z etnografijo in folkloristiko. Nagrajenci se bodo ekskurzije lahko udeležili zastonj, ostali pa na lastne stroške.

ŠPORT MED NAŠO MLADINO

Dragocena zmaga Bora v tržaškem derbyju

Tržaška odbojarska ekipa Libertas je nu-dila našim fantom nepričakovan in povsem presenetljiv odpor. Kdor je predvideval, da bo do »plavi« odigrali proti someščanom le tre-do tekmo, se je pošteno zmotil. V ozki telo-vadnici v ul. Zandonai so tekmi lahko priso-tvovali le maloštevilni navijači. Vsem, ki so morali ostati zunaj, je bilo lahko resnično žal. Obe ekipi sta igrali zelo borbeno v prvi vrsti pa so presenetili gostitelji, ki so bili pred-vsem v obrambi izredno razpoloženi. Naj na prvem mestu omenimo odličnega Giacomellija, zelo dobro pa sta se izkazala tudi Neubauer in Germani. Pri Boru so precej zatajili podaja-či, kar je imelo kot posledico, da tudi napad ni mogel delovati z običajno učinkovitostjo. Svo-jo doslej najboljšo igro v letošnjem prvenstvu je nudi kapetan in trener Bora Sergij Veljak, ki ni bil zastoj 45-krat državni reprezentant. Zadovoljivo so opravili svojo nalogo tudi Klav-dij Veljak, Plesničar in Uršič, medtem ko sta bila oba podajača Vodopivec in Fučka neko-liko nerazpoložena.

Značilnost Borove ekipe je, da ne igra vseh setov enako koncentrirano. Tako se v prvem in četrtem nikakor niso znašli in so ju morali prepustiti nasprotnikom, odlično pa so že od začetka udarili v petm, odločilnem nizu, če-prav so se morali pošteno spotiti preden so spravili uporne odbojkarje Libertasa na kolena. Z ozirom na to, da je Bor nastopil v gosteh, je priporočena zmaga toliko važnejša. Prihod-njo soboto igrajo naši pred domačim občin-stvom proti ekipi Scaiola iz Mantove, ki so sicer nevarni in prekaljeni borci, a bi morali pred najboljšim Borom vsekakor poraženi z igri-šča. Tekma bo na sporedu v telovadnici v ul. della Valle prihodnjo soboto ob 21.15.

Fabjan odlični zmagovalec

Mladi član nabrežinskega Sokola Fabjan je dosegel odličen uspeh na prvem letošnjem pokrajinskem namiznoteniskem turnirju za pio-nirje. Prepričljivo je zasedel prvo mesto, nje-govi klubski golegi Dobrila, Radovič in Pertot pa so prav tako presenetili s tretjim, četr-tim in petim mestom. S tem je Sokol slavil pravo zmagoslavje.

MIKLAVŽEV SEJEM

V Drevoredu XX. septembra je prirejen tradicionalni Miklavžev sejem. Ta predstavlja v dneh pred praznikom sv. Miklavža in še kak dan potem paradiž malih in velikih tržaških otrok, pa tudi marsikakšnega »starega«, ki uživa v veselem sejmskem vrvežu, si privošči kak res slasten prazen »bob« in je zadovoljen, da »napredek« ni požrl še te tradicije.

Miklavžev sejem v Trstu je tudi prijeten cilj mnogih obiskovalcev z onstran meje.

LETA 1970 V LURD

Slovenski duhovniki s Tržaškega in Goriškega sporočajo, da bo cilj skupnega romanja leta 1970 Lurd.

Skupno romanje bo med drugim omogočilo srečanje s Slovenci iz domovine in izseljeništvu ter bo hkrati 20-letnica skupnih romanj tržaških in goriških slovenskih vernikov. Romarji bodo potovali s posebnim vlakom.

Z Goriškega

IZID UČITELJSKEGA NATEČAJA

Na zadnjem učiteljskem natečaju v Goričici za stalna mesta so z uspehom položili izpite naslednji kandidati in kandidatke: Ivo Bolčina, Adrijana Dornik, Marija Mermolja, Silvana Berlot, Virgil Cotič, Majda Zavadlav, Vanda Tomšič in Marija Radečič. Prvi štirje bodo bržkone že v januarju nastopili stalna mesta. Ostali pa pridejo v posebni stalež.

Vsem izražamo prisrčne čestitke z željo za dober uspeh pri vzgoji naše mladine.

F. J. * 13 S M R T V POMLADI

Ko potem po četrtem letu Rudija ni bilo več v šolo — župnik je bil nanaglo umrl in tako mu je zmanjkalo podpore in vzpodbude — ga je pogrešal. Bil je vesel, ko ga je spet po nekaj mesecih spet srečal, ko se je počasi peljal na svojem starem kolesu po cesti, ki je vodila iz mesteca proti Haložam, upognjen pod nabasanim nahrbtnikom in z veliko kartonsko škatlo na prtljažniku. Mirno, skoro neprizadeto, kot da gre za dejstva, ki jih pač ni mogoče spremeniti, je povedal, da ga pošlje vaški štacunar včasih po kakšno blago v mestece, drugače pa dela po malem zdaj tu zdaj tam, kakor ravno nanese. Mati je poročena, dobila je druge otroke in očim ga grdo gleda doma, ker je pač revščina.

Potem sta se še kdaj pa kdaj videla, tudi v Mariboru, kamor se je bil preselil Rudi za delom. In kjer se je znašel tudi Tine v bogoslovju. Včasih sta se srečala na ulici in ob eni takšnih priložnosti mu je Rudi tudi dal svoj naslov.

Pravzaprav ni čudno, če želi človek, ki je imel tako malo od mladosti in kateremu tudi bodočnost ne obeta kaj boljšega kot revščino in bolezn, nekoliko preobrniti ta svet, je pomislil Tine, in čutil je rahlo kesanje, da je sodil še malo prej v mislih o Rudiju, da je čudak in odtujen življenju. Kakšnemu življenju? Ali je mogel ljubiti takšno življenje, kot ga je dozdej živel, in ostati zakoreninjen v njem? Ali so bili blatni haloški bregi z raztresenimi revnimi viničarskimi kočami, po katerih so se vile ilovnate poti, v katere so se ob dežju vdirale noge do gležnjev in so kolesa vozov izorala decimetre globoke jar-

ke, res tisto, kar bi bilo moglo vzbuditi v njem ljubezen do slovenskih tradicij in do slovenske vasi, kakor jo je čutil on, ki se je v višji gimnaziji in v bogoslovju navzel humanističnega gledanja na življenje okrog sebe in ljubezni do slovenskih izročil, v čemer pa je bilo morda preveč abstraktnega, kot je ta hip občutil? In ni morda ta abstraktnost še hujša odtujenost stvarnosti kot Rudijevo iskanje boljšega v marksistični utopiji?

Toda o Aničinem življenju ni vedel nič, razen to, da je bila tudi ona doma iz Halož.

»Kje sta se spoznala z Rudijem?« je vprašal, bolj zato, da pretrga molk, in iz simpatije do obeh kakor iz želje, da bi zvedel podrobno stit njune zgodbe.

»Tu v Mariboru.«

»Mislim sem, da se poznata morda že od doma, ker sta oba doma v Haložah.«

»Že, toda tam se nisva nikoli srečala, ker sva bila doma daleč narazen,« je rekla. »Če bi bila oba ostala tam, bi se najbrž sploh ne bila nikoli spoznala. Ali ni čudno?«

Potem mu je povedala, da je bila šiviljska pomočnica v Mariboru in da je srečala Rudija na nekem izletu delavskega društva, katerega člana sta bila oba. Njej se je zdelo to srečanje zelo romantično. Takoj sta vzljubila drug drugega in ni trajalo dolgo, pa sta se poročila.

Še nikoli ni bila tako razpoložena za pogovor. Zdelo se je, da govori in govori samo zato, da bi ji ne bilo treba misliti in da bi tako vedno spet potisnila v podzavest strah, ki je vstajal v njej. Čutil je, da se ji ne mudi domov, čeprav je bilo že pozno in so začele luči po hišah na drugi strani Drave že ugašati. Najbrž se je bala tistega, kar jo čaka doma.

Ko sta se vrnila, Rudija res še ni bilo. Vendar se je kmalu nato vrnil, si skrbno umil roke z milom, si jih obrisal v papir in tako zanesel vodo v lavorju proč ter jo izlil skozi mrežo v odtočni kanal pred hišo, četudi je bila školjka za splakovanje tudi v stanovanju. Potem se je slekel in si skrbno pregledal obleko, katero se je spravila Anica takoj čistiti, kot da bi jo bil posebno umazal. Oba sta malo govorila, vsi trije so bili v rahli zadregi. Tine jima je voščil lahko noč in se spravil v predsobi spat. Razumel je, da je moral Rudi sodelovati pri kakšni akciji pisanja gesel po zidovih in da se boji, da mu je ostalo kaj barve na rokah ali na obleki. Očitno je bila tudi Anica že vajena takega čiščenja.

Dolgo ni mogel zaspiti; morda se je bilo tudi njega prišlo nekaj njenega nemira. Razmišljal je o svoji preselitvi v Ljubljano, o življenju, ki ga čaka, o študiju na univerzi, in o Majdi. Bogve, ali jo bo srečal? Kdaj in kje? Kako bo ob njunem srečanju? Ali bo videla v njem spet tujca, ali pa je tudi v njej ostal lep spomin na tisto srečanje na Uršlji gori in na tisto uro pod dežjem v gozdu? Skušal si jo je predstavljati, kakršna je bila takrat, a njena slika se mu je prikazala le za hip. Še preden pa jo je mogel prav dojeti in izluščiti iz teme njen obraz, mu je spet utonila v temo. Spomnil se je na fotografijo, ki jo je bil pustil materi. Bilo mu je žal zanjo, toda o tem ni hotel premišljevati. Preveč ga je bolelo srce.

(dalje)

Kam izginjajo ljudje?

Eden od velikih italijanskih dnevnikov objavlja zadnji čas vrsto člankov, v katerih osvetljuje za današnji čas skoraj neverjetni pojave, da mnogi ljudje tudi v Italiji kratkomalo izginejo, kot da bi se razblinili v nič. Kaj takšnega bi si človek lahko predstavljal za nekdanje čase, ko še ni bil vsak človek zapisan na tolikih uradih in ti še niso imeli nadzorstva nad celotnim gibanjem prebivalstva, ker še niso obstajale tehnične možnosti za to. Zveze so bile slabe, državna in tudi druga birokracija je bila šibka, marsikdo, ki bi bil moral nadzirati javno varnost in red, ni znal niti brati, itd. Gozdovi so bili mnogo obsežnejši kot danes in po njih je bilo zato še težje iskati skrivače in take, ki so se preživljali na nezakoniti način in so se zato skrivali.

Toda danes razpolagajo oblasti z vsakovrstnimi tehničnimi pripomočki, od radia in televizije do fotografije, časnikov, prstnih odtisov, osebnih izkaznic, anagrafskih uradov itd. In kljub temu ljudje izginjajo brez sledu. Kam? In zakaj?

To se sprašuje tudi policija in drugi, ki morajo iskati izginule. Včasih gre za moža ali ženo, ki pobegne od svojega zakonskega druga, ker je v Italiji to pač najbolj enostavno in najceneje, če hoče kdo pretrgati zakonsko zvezo, pa zakonski drug ne privoli v dejansko ločitev (zakonske možnosti, doslej, kot znano, tako ni bilo). Tak človek izgine v kak drug, po možnosti oddaljen kraj in postane »podmornica«, kot pravijo temu v Nemčiji. Izmisli si drugo ime in si preskrbi kakšne ponarejene ali ukradene dokumente ter pazi, da ne pride v stik z oblastmi, vsaj ne toliko, da bi ga mogli

odkriti. Ženske gredo živeti s kakšnim drugim moškim in se izdajajo za njegovo ženo, pa tudi moški si ustvari drugo družino.

Tako je težko odkriti pravo identiteto takih ljudi. To se zgodi šele takrat, kadar iz tega ali onega razloga padejo policiji v roke, npr. da napravijo kak zločin. Drugače pa jih seveda puste oblasti v glavnem na miru.

Dekleta izginjajo iz naveličanosti, ker ne morejo več prenašati domačih razmer, revščine, prevelike strogosti ali dolgočasje. Fantje beže včasih pred šolo ali iz želje po pustolovščinah. Toda taki še pridejo nazaj, medtem ko mnoga dekleta sploh izginejo. Navadno končajo v kaki slabi družbi, pa tudi kot žrtve seksualnih umorov, ki niso nikoli odkriti, ker pač nihče ni prijavil zločina in ne ve zanj. Starši še dolgo zaman upajo, da se bo dekle vrnilo, njeno truplo pa razpada v kakem gozdu, v prepadu, reki ali na morskem dnu.

Nekateri izginuli se pod tujim imenom klatijo po tujini, nekateri so si tam tudi ustvarili novo življenje. Toda večina izginulih ljudi je bila najbrž žrtev skritih zločinov.

O takih izginotjih poroča tudi tuj tisk. Ljudje izginjajo tudi v Nemčiji, Franciji, v Sovjetski zvezi, zlasti pa v Združenih državah. Izginotje je morda tudi ena izmed oblik protestiranja proti današnjemu življenjskemu okolju in proti dolgočasju modernega življenja, ki človeku ne da več pravega zadoščenja. To je bilo skrito v premagovanju življenjskih težav in v resničnem počitku po telesnih naporih. Tega užitka in zadoščenja pa današnja mladina, kateri je skoraj vse na krožniku prineseno, ne pozna več.